

## ROZHOVOR

### s PhDr. Štefanom Grajcárom, dlhoročným zostavovateľom a hlavným redaktorom časopisu *Kariérové poradenstvo v teórii a praxi*

**Časopis „Kariérové poradenstvo v teórii a praxi“ oslavuje v tomto roku svoje 10. výročie. Aká bola motivácia ho v roku 2012 začať vydávať?**

Začnem trochu obširnejšie – do centra Euroguidance som nastúpil v apríli 2011, keď som predtým od r. 1995 pracoval v rezorte práce – najprv v Centre profesijných informácií Výskumného ústavu práce, sociálnych vecí a rodiny (1995 – 2001), potom na Národnom úrade práce a Ústredí práce, sociálnych vecí a rodiny. Najmä posledné roky na Ústredí boli však pre mňa dosť náročné tým, že kariérové poradenstvo (prinajmenšom to, čo tým dnes označujeme, predtým sa na to používali iné pojmy), ktorému som sa dovtedy venoval najlepšie ako som vedel, prestávalo byť z moci úradnej mojou hlavnou pracovnou náplňou, pretože oveľa dôležitejšie ako kariérové poradenstvo začali byť najrôznejšie iné nástroje z pomerne košatého (a v čase nastupujúcej krízy stále košatejšieho) balíka tzv. aktívnych opatrení na trhu práce. Hrozilo mi, že skôr či neskôr sa budem musieť preorientovať na niečo pre mňa dovtedy úplne nové a stať sa špecialistom napríklad na príspevok na dochádzku za prácou, čo boli takmer výlučne administratívne činnosti, a mňa z tej predstavy chytala mierna hrôza.

Na niečo také som nebol pripravený ani pripravovaný, vymykalo sa to môjmu dovtedajšiemu odbornému zameraniu, preto prechod do centra Euroguidance bol pre mňa únikom, či skôr vďačným vyslobodením. Ľudí v Euroguidance (predtým ale ešte v Národnom informačnom centre pre odbornú prípravu a profesijné poradenstvo, NRC(V)G – National Resource Centre for Career/Vocational Guidance), ale aj v SAAIC-u, najmä Jozefa Detka, pani riaditeľku Fonodovú, ale i ďalších som poznal už dlhšie, keďže som sa od druhej polovice deväťdesiatych rokov prostredníctvom svojich zamestnávateľov zúčastňoval na realizácii viacerých projektov v oblasti kariérového poradenstva, v tom čase najmä v rámci programu Leonardo da Vinci.

Euroguidance sa stalo pre mňa oázou slobody – slobody venovať sa v podstate výlučne tomu a len tomu, v čom som sa cítil najlepšie a v čom som bol doma, kariérovému poradenstvu. Pomerne rýchlo sa mi podarilo zorientovať v tom, čo úlohou centra Euroguidance primárne je a čím ja sám môžem prispieť k napĺňaniu jeho misie.

Tú som považoval a stále považujem za nesmierne atraktívnu a dôležitú, aj preto som si myslel, že časopis so špecifickým zameraním na kariérové poradenstvo a súvisiace oblasti by mohol napĺňaniu tejto misie napomôcť. Nemali sme dovtedy na Slovensku, ale ani v susedných Čechách či na Morave takto profilované periodikum, i keď v časoch dávnejších (v 70. a 80.

rokoch) vychádzal 4-krát do roka celoštátny časopis *Výchovný poradce* vydávaný Ústavom sociálneho výskumu mládeže a výchovného poradenstva pri Pedagogickej fakulte UK v Prahe.

Nápad vydávať takýto časopis v centre Euroguidance odobril jednak môj vtedajší vedúci Jozef Detko, podporila ho aj riaditeľka SAAIC pani Fonodová, tak sme sa mohli pustiť do toho a v apríli 2012 bolo nulté číslo časopisu na svete. Chcem tým tiež povedať, že sa mi takto splnil jeden z mojich dávnejších profesionálnych snov – snívať môžete, samozrejme, o všeličom možnom, ale na to, aby ste si svoj sen splnili, musíte mať podmienky, v centre Euroguidance som ich však našiel.

**Časopis je od svojich začiatkov spájaný primárne s tebou, Štefan. S akými ďalšími ľuďmi, ktorí ho od začiatku podporovali a stáli za jeho úspechom, si ale spolupracoval?**

Priznávam neskromne, že časopis i ja sám vnímam najmä ako svoje dieťa, ale ako som povedal vyššie, nestalo by sa tak nebyť priaznivej zhody okolností, no najmä podpory, ktorej sa tejto myšlienke i mne samotnému dostalo a po celé tie roky dostávalo.

Na tvorbe časopisu sa spolu so mnou s rovnakým nasadením a nadšením podieľali všetky kolegyne a kolegovia, s ktorými som v centre Euroguidance mal možnosť pracovať – najprv s Lenkou Martinkovičovou, potom s Majou Jaššovou, posledné roky s Tebou a po celý čas s Jozefom Detkom. Po tom, čo sa do tvorby časopisu zapojilo aj české centrum Euroguidance, to bola spolupráca s Alicou Müllerovou a Katkou Haškovou, po nich s Petrom Chalušom. S nimi všetkými sa mi vždy spolupracovalo a stále spolupracuje veľmi dobre a ľahko, aj keď väčšina z nich v našich centrách Euroguidance dnes už nepracuje.

Dobre sa mi a nám spolupracovalo aj so všetkými doterajšími členkami redakčnej rady (z akéhosi neznámeho dôvodu nebol doteraz v redakčnej rade ani jeden muž) – vždy, keď som sa na niektorú z nich obrátil a požiadal ich o posúdenie príspevku či sa spýtal na ich názor, dostal som rýchlu a kvalifikovanú odpoveď, ich názory a pripomienky som si veľmi vážil. Je mi však veľmi ľúto, že sa nám za celé tie roky nepodarilo ani raz zorganizovať stretnutie členiek redakčnej rady v reálnom čase a priestore, som totiž presvedčený, že takéto stretnutia by boli pre ďalšie smerovanie časopisu veľkou inšpiráciou a silným impulzom.

**Keď sa pozrieš na najaktuálnejšie čísla časopisu a porovnáš ich s tými najstaršími, aké hlavné zmeny tam vidíš? Kam sa posunul diskurz o kariérovom poradenstve v Česku a na Slovensku?**

No, rozdiel je veľmi veľký, a to tak vo vzhľade, grafickom spracovaní, ako aj v obsahu. Začiatky boli z našej strany ako tvorcov trochu nesmelé a z dnešného pohľadu aj dosť amatérske, stačí si pozrieť nulté číslo i niekoľko nasledujúcich a porovnať ich s tými poslednými, rozdiely sú viac ako výrazné.

Časopis sme sa snažili postupne zlepšovať, zdokonaľovať tak po formálnej, ako aj obsahovej stránke. Nulté číslo bolo napríklad ešte bez redakčnej rady, prvé číslo ju už malo a pribudla aj

nová obálka, od čísla 5/2014 pribudol obsah časopisu aj v angličtine, v r. 2018 časopis dostal úplne novú grafiku, no k formálne najdôležitejšej zmene došlo od čísla 14/2018, kedy časopis už nebol „zavesený“ na webe centra Euroguidance ako jeden kompaktný súbor vo formáte .pdf, ale v podobe jednotlivých príspevkov čísla zverejnených samostatne – získali sme tým cenné informácie už nie o čítanosti časopisu ako celku, ale o čítanosti jednotlivých príspevkov.

Skvalitňoval sa aj obsah časopisu, postupne pribúdali aj nové rubriky ako Recenzie, Študentská sekcia, Z praxe a pre prax, neskôr sme sa odvážili uverejniť aj texty len v originále, teda v angličtine a bez prekladu. Dobrým krokom bolo aj spojenie klasického čísla s uverejnením príspevkov z konferencií organizovaných českým centrom Euroguidance.

Ak by som mal hovoriť o diskurze a jeho posune v Česku a na Slovensku za tých desať rokov, priznám sa, že na toto si veľmi netrúfam dať odpoveď, pretože časopis so všetkými svojimi príspevkami zachytáva len malý výsek z toho, čo všetko sa v oblasti kariérového poradenstva, kariérovej výchovy a vzdelávania, rozvoja kariéry reálne deje na oboch brehoch Moravy. Myslím, že na posúdenie toho, kam sme sa za posledných desať rokov posunuli, by bolo treba urobiť si hlbšiu analýzu nielen výstupov publikovaných v našom časopise, ale aj ďalších zdrojov roztrúsených v iných periodikách, monografiách, zborníkoch z konferencií a pod.

Jeden z viacerých významov pojmu diskurz je dialóg a tu treba povedať, že náš časopis nie je miestom pre dialóg v pravom slova zmysle – uverejňuje príspevky z rôznych oblastí tejto našej, dnes už pomerne širokej témy, medzi autormi príspevkov a ich čitateľmi však neprebíha žiadny formálny či skôr viditeľný, registrovateľný dialóg, nevytvorili sme na to (zatiaľ) vhodné podmienky, napríklad v podobe diskusného fóra, o ktorom sme ale ešte dávnejšie s Jozefom Detkom uvažovali, nemali sme však už dost času a energie, aby sme to zrealizovali. Nestalo sa ani, že by na niektoré zverejnené príspevky niekto reagoval v podobe polemiky, ktorú by sme následne uverejnili a ktorá by mohla byť analógiou žiaduceho diskurzu či dialógu. Možno by to mohla byť výzva pre nasledujúcu garnitúru, pre nasledujúce obdobie...

**Za tých 10 rokov vyšlo v časopise viac než 300 odborných článkov, rozhovorov a recenzií. Utkveli ti nejaké čísla alebo konkrétne články v pamäti? K akým článkom by si odporučil našim čitateľom sa vrátiť?**

Boli to, myslím, najmä rozhovory, ktoré vo mne zanechali silné stopy – od toho úplne prvého s prof. Tony G. Wattsom, v ktorom sme nadviazali na jeho dávnejšie publikovaný príspevek o ekonomických benefitoch kariérového poradenstva (1992), teda dvadsať rokov po jeho prvom uverejnení, ale i s mnohými ďalšími, z ktorých som väčšinu aj osobne poznal. Mimochodom, práve toto nám pomohlo, že ponuku na rozhovor – hoc robený na diaľku – nikto z oslovených nikdy neodmietol, veľmi sme si to vážili. Z rozhovorov by som rád spomenul ešte jeden, s doc. Monikou Bosou, s ktorou som sa síce nikdy osobne nestretol a ktorú aj s tej témou rodovo citlivého kariérového poradenstva som objavil viacmenej náhodou. Táto téma bola pre mňa vtedy tak trochu ranou medzi oči, keďže som zistil, že i ja sám mám v tomto smere maslo na hlave, bol som však veľmi rád, že sme túto tému spoločne otvorili.

Prvé čísla sme zvykli aj tematicky profilovať (neskôr sa ukázalo, že takýto koncept je dlhodobejšie ťažšie udržateľný, keďže bolo dosť náročné získať dostatok rovnako tematicky zameraných príspevkov, aj preto sme od toho ustúpili), pre mňa osobne boli z tohto pohľadu silnými číslami najmä dve – jedno venované kariérovému poradenstvu pre ľudí so zdravotným postihnutím (a v ňom najmä príhovor prof. Požára či príspevky Danky Ondrušovej a Slavomíry Matlovej), druhé kariérovému poradenstvu pre starších ľudí (v ňom preklad príspevku Lyn Barhanovej a Ruth Hawthornovej a rozhovor s prvou z nich).

Je to však asi trochu inak – pamätnými su pre mňa všetky vydané čísla, každé niečím iným, v každom je niečo špecifické, čo ma vtedy zaujalo a oslovilo. K jednotlivým číslam sa priebežne v určitých intervaloch vraciam, rád si v tomto našom časopise „listujem“, myslím si dokonca, že k jednotlivým príspevkom sa treba vracieť priebežne a stále, keďže nikdy neviete, či vás tam neosloví niečo, čo ste si pri prvom prečítaní ani nevšimli.

### **Po 10 úspešných rokoch končíš v pozícii hlavného redaktora časopisu. Máš odkaz alebo odporúčania pre ľudí, ktorí ho po tebe prevezmú? Akým smerom by sa podľa teba mal časopis uberať v ďalších desiatich rokoch?**

Bol by som predovšetkým rád, keby časopis vydržal najmenej tých ďalších desať rokov, samozrejme, nie kvôli mne a môjmu snu, ale kvôli téme, ktorej sa časopis venuje od samého začiatku. Kvôli čitateľom, ktorých si časopis za tie roky našiel a ktorých, verím, bude stále pribúdať. Kvôli študentom rôznych odborov, pre ktorých môže byť časopis cenným zdrojom poznatkov a informácií. Kvôli všetkým tým ľuďom, ktorí v oblasti kariérovej výchovy a vzdelávania, rozvoja kariéry, kariérového poradenstva a ďalších, príbuzných oblastiach pracujú či už ako profesionáli v rôznych rezortoch, inštitúciách i ako jednotlivci alebo ako zariadení nadšenci a pre ktorých časopis je alebo môže byť miestom inšpirácie, stretávania sa či konfrontácie s inou praxou, inými skúsenosťami. Kvôli všetkým týmto dôvodom si časopis zaslúži, aby existoval i naďalej, rozširoval okruh svojich prispievateľov a získaval si ďalších čitateľov.

Bol by som tiež rád, keby si časopis udržal svoju úroveň, ale aj svoje vlastné odborné zameranie, ktorému sa, myslím, za doterajšie roky nijako nespreneveril. Je to najmä v rukách hlavného redaktora, ktorý túto pozíciu prevezme od najbližšieho čísla, ale tiež v rukách redakčnej rady. Tu by som si želal, aby nová redakcia – české centrum Euroguidance, ktoré je súčasťou Národného pedagogického inštitútu – a jej výkonný, hlavný redaktor našli spôsob, ako s obnovenou redakčnou radou komunikovať lepšie a účinnejšie ako sme to robili doteraz v slovenskom centre Euroguidance a ako som to dokázal či skôr nedokázal ja sám. Lebo práve o tom, aké je smerovanie časopisu, čo ešte je v hraniciach jeho zamerania a čo sa im už vymyká a čo teda do nášho časopisu nepatrí, je či malo by byť v rukách redakčnej rady.

S miernym odľahčením, ale možno aj celkom vážne by som si na záver dovolil popriať časopisu i sebe samému, aby som mohol poskytnúť takýto rozhovor aj niekedy začiatkom roka 2032 pri

príležitosti 20. výročia vydávania e-časopisu KARIÉROVÉ PORADENSTVO V TEÓRII A PRAXI –  
mne by sa to veľmi páčilo a verím, že aj našim čitateľom.

**Rozhovor realizoval a otázky kládol Ladislav Ostroha, Euroguidance centrum**